

BONDARENKO Y. H., CHUIKOV A. Y., SERHIENKO D. V. ORGANIZATIONAL AND LEGAL BASES OF TAX POLICE IN UKRAINE

Definition of organizational and legal grounds of Ukrainian Tax Police activity is due to the creation of a complete modern system of taxation. The ways of its improvement are closely linked to the development of civil society and the involvement of the positive experience of other countries' tax system formation, taking into account national features. The article fully proves the idea of the modern tax legislation reform by tax diversification and stimulation fair and timely payment of taxes and fees. Harmonious systematization of all administrative processes associated with the simplification of tax control, will make possible Ukraine to be closer to the European standards. A painstaking work on the construction of civil society will allow to respond to shifts or backlog of tax legislation in time. Only by studying and analyzing the foreign experience Ukraine will be able to avoid possible errors. A close relationship will allow adoption of prospective normative acts for the development of all sectors of the economy. Tax Administration within its competence can create additional opportunities for domestic producers using individual approach in planning taxes from newly established enterprises.

Keywords: tax police, rule of law, tax system, income, financial responsibility, tax.

УДК 342.951.713

В. Т. КОМЗЮК,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОГО ВИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МИТНИХ ОРГАНІВ

Визначено шляхи удосконалення нормативного закріплення адміністративно-правового статусу митних органів. Зроблено висновок, що створення Міністерства доходів і зборів України шляхом об'єднання двох державних служб – митної і податкової – внесло плутанину як у нормативне визначення їх правового статусу, в тому числі адміністративно-правового, так і в практичне здійснення ними своїх завдань та функцій. Сформульовано пропозиції щодо уточнення низки нормативно-правових актів.

Ключові слова: митний орган, правовий статус, нормативне визначення, удосконалення.

Однією з умов успішного економічного і соціального розвитку будь-якої держави є належне забезпечення її економічної безпеки [1]. Для України це тим більш важливо, оскільки протягом останніх років динамічно зростає питома вага правопорушень економічної спрямованості, в тому числі пов'язаних із контрабандою та порушеннями митних правил [2]. Тому актуальним є удосконалення діяльності митних органів, які відіграють провідну роль у забезпеченні економічної безпеки держави, а також удосконалення нормативного визначення їх адміністративно-правового статусу.

Питання управління митною справою, місця та ролі митних органів у державному механізмі були предметом наукового пошуку І. Г. Бережнюка, О. П. Гребельника, С. В. Ківалова, Н. А. Липовської, В. Я. Настюка, П. В. Пашка, І. В. Письменного, К. К. Сандровського, М. Г. Шульги та ін. Проте, враховуючи сучасні реформи в митній сфері, виникає багато питань щодо нормативного визначення адміністративно-правового статусу органів, на

які покладено формування та реалізацію державної митної політики, тобто митних органів.

Відтак метою цієї статті є визначення шляхів удосконалення нормативного визначення адміністративно-правового статусу митних органів, які у чинному Митному кодексі України [3] (далі – МКУ) нині мають назву «органи доходів і зборів».

Аналіз назв митних служб різних країн світу [4] дозволяє зробити висновок, що органів доходів і зборів як митних органів ніде в світі фактично не існує, а скрізь функціонують митні служби, крім деяких держав Африки (ПАР, Кенія), де існують органи доходів, що вже саме по собі має стати підставою для роздумів щодо запровадження в законодавство терміна «органи доходів і зборів», оскільки це прямо й абсолютно суперечить світовій практиці. Якщо ознайомитись із назвами та статусом митних органів різних країн світу, то очевидно, що це окремі системи державних органів, які, як правило, наділені статусом правоохоронних органів, або вони функціонують

у системі міністерства фінансів, що також є усталеною практикою. Україна ж пішла невідомо яким шляхом, ліквідувавши власну митну службу, внівши зміни до більше ніж сотні законів у частині термінології, замінивши термін «митні органи» на термін «органи доходів і зборів» і внівши непотрібну плутанину, суперечності і прямі протиріччя в правове регулювання в митній сфері (і не тільки в митній).

Отже, у зв'язку з внесеними змінами до законодавства на цей час існує два різних визначення терміна «органи доходів і зборів», хоча і термін «доходів» також викликає заперечення, оскільки невідомо, що під цим розуміється, оскільки законодавство закріплює термін «податки», тому правильно і з правової точки зору коректно було б використовувати термін «органи податків і зборів». Так, згідно з внесеними Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» від 04.07.2013 [5] змінами до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI [6], статтю 1 цього Закону («Визначення термінів») доповнено пунктом 3-1 такого змісту: «органи доходів і зборів – центральний орган виконавчої влади, що формує податкову і митну політику (в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів, єдиного внеску) та забезпечує її реалізацію (центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику), та його територіальні органи».

У цьому визначенні законодавець називає два центральні органи виконавчої влади, хоча в самому Законі визначаються завдання та функції лише центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, цей же орган вказується і в Митному кодексі після внесення до нього змін, і таким органом є Міністерство доходів і зборів. Іншого ж центрального органу виконавчої влади просто не існує. Територіальні органи Міндоходів визначаються постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення територіальних органів Міністерства доходів і зборів» від 20.03.2013 № 229 [7], до яких належать головні управління Міндоходів в АРК, областях, містах Києві та Севастополі, державні податкові інспекції, об'єднані державні податкові інспекції, митниці Міндоходів в областях, м. Севастополі, Київська міжрегіональна митниця Міндоходів, Міжрегіональне головне управління та спеціалізовані державні податкові інспекції, спеціалізовані департаме-

нти та органи. Отже, згідно із Законом «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», ці органи і є органами доходів і зборів. Варто зазначити, що цей Закон має дуже важливе значення для регулювання діяльності органів, які законодавець називає органами доходів і зборів, оскільки він дає нормативне визначення цих органів, визначає завдання та функції центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, повноваження (права і обов'язки) органів доходів і зборів щодо збору та обліку єдиного внеску тощо.

Що ж до терміна «органи доходів і зборів», який вживається в Митному кодексі згідно з внесеними до нього змінами шляхом доповнення статті 4 (яка має назву «Визначення основних термінів і понять») пунктом 34-1, який і закріплює термін «органи доходів і зборів» і дає його нормативне визначення: «органи доходів і зборів – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, митниці та митні пости», то ми вважаємо, що тут цей термін потребує змін і має застосовуватись тільки в Митному кодексі, бо стаття 4 МКУ і визначає терміни і поняття, які вживаються в цьому кодексі. Як бачимо, в чинному нормативному визначенні терміна «органи доходів і зборів», що вживається в Митному кодексі, не відображені податкові органи, органи Пенсійного фонду, а лише митні органи, тому, враховуючи інші визначення цього терміна, створюється термінологічна плутанина, і вносяться суперечності в правове регулювання, що є неприпустимим. На нашу думку, все це є результатом того, що адміністративно-правову реформу в частині реформування митних і податкових органів було розпочато не з законів, які регулюють організаційно-правові засади діяльності цих органів, а з підзаконних правових актів, зокрема шляхом прийняття Указу Президента України «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 24.12.2012 № 726/2012 [8], яким було утворено Міністерство доходів і зборів, а також Указу Президента України «Про Міністерство доходів і зборів України» від 18.03.2013 № 141/2013 [9], яким було визначено адміністративно-правовий статус цього органу і затверджено Положення про нього. З прийняттям цих підзаконних актів виникла парадоксальна ситуація в правовому регулюванні діяльності органів, які забезпечують формування та реалізують державну митну політику, оскільки положення цих нормативних актів прямо суперечили нормам Митного

кодексу, згідно з яким повноваження щодо формування і реалізації державної митної політики закріплювались за центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів (Міністерство фінансів) і за центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи (Державна митна служба України). Отже, прийняті підзаконні нормативно-правові акти Президента України прямо суперечили чинним законам, що є неприпустимим у правовому регулюванні, оскільки підзаконні правові акти і приймаються на основі законів з метою конкретизації, деталізації їх норм і не повинні суперечити чинним законам і Конституції України. В такому випадку все робилось із точністю до навпаки. Щоб привести все у відповідність до вищезгаданих указів Президента, вносяться численні зміни до Митного кодексу України, який на той час лише півроку як набув чинності, і більше ніж до ста інших законів. Оскільки органів доходів і зборів на момент утворення Міністерства доходів і зборів не існувало, виникла потреба утворення системи його органів, які б мали назву, що відповідала б назві самого Міністерства, тому було ліквідовано митну та податкову служби України, а митні органи і податкові органи отримали назву «органи доходів і зборів». При цьому, як зазначалось вище, законодавець у нормативному визначенні поняття «органи доходів і зборів», наданому в Митному кодексі, не відобразив податкових органів, а лише митні (хоча очевидно, що цей термін більше підходить саме податковим органам), тому, на нашу думку, необхідно внести зміни до статті 4 Митного кодексу, пункту 34-1, який ми пропонуємо викласти у такій редакції: «органи податків і зборів, що забезпечують формування та реалізують митну політику, – органи, які безпосередньо здійснюють державну митну справу, формують і реалізують державну митну політику: центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, митниці та митні пости», і цей термін ми пропонуємо використовувати тільки в Митному кодексі. Таким чином, змінивши в Митному кодексі термін «органи доходів і зборів» на термін «органи податків і зборів, що забезпечують формування та реалізують митну політику», буде відображено реальну сутність і зміст діяльності тих органів (митних органів), діяльність яких регулюється Митним кодексом та іншими нормативними актами в галузі митної справи, чого немає зараз.

Міністерство доходів і зборів України, на нашу думку, слід перейменувати на Міністерство податків і зборів та митної політики України, і це буде відповідати закріпленому за ним Митним кодексом статусу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Потрібно також привести у відповідність до сутності тих органів, які безпосередньо здійснюють державну митну справу і реалізують державну митну політику (митних органів), назву розділу 20 Митного кодексу, внівши до нього зміни, яка, на нашу думку, має бути такою: «Органи податків і зборів, що забезпечують формування та реалізують державну митну політику», а також в усіх статтях Митного кодексу, де він вживається, замінити термін «органи доходів і зборів» на термін «органи податків і зборів, що формують і реалізують державну митну політику».

У разі внесення таких змін до Митного кодексу України вже не потрібно буде вносити повторні зміни до більше ніж ста інших законів, де у зв'язку із уже внесеними змінами вживається термін «органи доходів і зборів», оскільки цей термін переважно стосується колишніх податкових органів, що загалом відповідає їхній суті. Отже, запропоноване нами вдосконалення термінології щодо позначення тих органів, які безпосередньо здійснюють державну митну справу, формують і реалізують державну митну політику, зумовлює необхідність повторного внесення змін до Митного кодексу України, що може видатись абсурдним. Але абсурдним є те, як необдуманно, поспішно і необгрунтовано внесені попередні зміни, і якщо все залишити в тому стані, як воно є, то існуюча термінологія так і не буде відображати реального складу розглянутих вище органів, їх сутності і змісту діяльності, що є неприпустимим.

В статті 544 Митного кодексу, яка має назву «Призначення та основні завдання органів доходів і зборів» не зовсім правильно, дуже звужено визначено призначення цих органів, яке зазначеною статтею закріплено так: «Призначенням органів доходів і зборів є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України». Вважаємо, що якщо проаналізувати Митний кодекс, інші нормативні акти в галузі митної справи, завдання і повноваження митних органів, які і зумовлюють призначення цих органів і які закріплені відповідними нормативними актами, то стає очевидним, що основним призначенням митних органів є безпосереднє

здійснення державної митної справи, забезпечення формування та реалізація державної митної політики України, тому пропонуємо внести зміни до статті 544 МКУ в частині призначення органів податків і зборів, що забезпечують формування та реалізують державну митну політику, виклавши її у такій редакції: «Призначенням органів доходів і зборів, що забезпечують формування та реалізують державну митну політику, є безпосереднє здійснення державної митної справи, забезпечення формування та реалізація державної митної політики України, створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України».

Варто зазначити, що в усіх суміжних з Україною державах (Румунії, Угорщині, Словаччині, Польщі, Білорусі, Російській Федерації, Молдові), а також провідних державах світу на різних континентах (Австралія, США, Китай, Японія, Німеччина, Великобританія, Франція тощо) функціонують митні служби, які мають систему відповідних органів, які ці держави розвивають, вдосконалюють і всіляко посилюють, оскільки ці служби і органи є державоутворюючими і такими, що забезпечують безпеку суспільства і держави, її національні інтереси. Україна ж бездумно ліквідувала свою митну службу як єдину систему державних органів, яка в системі державного апарату і механізму порівняно з іншими державними органами працювала досить ефективно.

У зв'язку з цим варто внести зміни до окремих статей Митного кодексу України: ст. 565 «Співробітництво органів доходів і зборів України з органами доходів і зборів суміжних держав», ст. 566 «Підтримання оперативного зв'язку між органами доходів і зборів України і органами доходів і зборів суміжних іноземних держав», де законодавець акцентує увагу на «органах доходів і зборів суміжних держав», яких у природі не існує, запропонувавши таку назву цих статей (а відповідно і зміст): ст. 565 «Співробітництво органів податків і зборів, що забезпечують формування та реалізують митну політику України, з митними органами суміжних держав»; ст. 566 «Підтримання оперативного зв'язку між органами податків і зборів, що забезпечують формування та реалізують митну політику України, і митними органами суміжних іноземних держав».

Так само необхідно чітко визначитись щодо повноважень Міністерства фінансів України в галузі державної митної справи і реалізації митної політики, які воно втратило у зв'язку з внесеними змінами до Митного кодексу. Отже,

до внесення змін до Митного кодексу України Законом України «Про внесення змін до Митного кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» від 04.07.2013 Міністерство фінансів було наділене широким колом повноважень щодо здійснення державної митної справи і реалізації митної політики у різних сферах (митного контролю, митного оформлення, митного декларування, порядку переміщення і пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів, митної вартості, справляння митних платежів, адміністративно-юрисдикційної діяльності митних органів тощо), які визначались більш як у сімдесятих статтях Митного кодексу і які воно втратило у зв'язку з внесеними змінами вищезазначеним Законом до Митного кодексу. Ці повноваження відійшли до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, яким стало Міністерство доходів і зборів України. У зв'язку з цим потрібно внести зміни до Положення про Міністерство фінансів України, затверджене Указом Президента України від 08.04.2011 № 446/2011 [10], в частині його статусу, завдань, повноважень. Так, абзац 2 частини 1 Положення пропонуємо викласти у такій редакції:

– «Міністерство фінансів України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної політики, політики у сфері державного фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку, випуску і проведення лотерей, організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності, видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу та обліку, у сфері запобігання і протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму»;

– абзац 1 частини 3 Положення (основні завдання Мінфіну) викласти у такій редакції: «формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної політики»;

– пункт 64 частини 4 Положення (повноваження Мінфіну) викласти у такій редакції: «здійснює нормативно-правове регулювання у фінансовій, бюджетній сферах, у сфері державного фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку, випуску і проведення лотерей, організації та контролю за виготовленням

цінних паперів, документів суворої звітності, видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу та обліку, у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму».

Крім того, необхідно скасувати велику кількість чинних нормативно-правових актів Міністерства фінансів України в галузі митної справи, які воно прийняло, реалізуючи свої повноваження, закріплені Митним кодексом до внесення змін у нього, і які воно вже втратило, натомість ці повноваження відійшли у зв'язку з внесеними змінами до Митного кодексу до

Міністерства доходів і зборів, отже, воно повинно прийняти свої аналогічні нормативно-правові акти, реалізуючи надані йому повноваження.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що створення Міністерства доходів і зборів України шляхом об'єднання двох державних служб – митної і податкової – внесло плутанину як в нормативне визначення їх правового статусу, в тому числі адміністративно-правового, так і в практичне здійснення ними своїх завдань та функцій. Відтак актуальним є чергове внесення змін і доповнень до низки нормативних актів, насамперед Митного кодексу України, з метою усунення існуючих суперечностей.

Список використаних джерел

1. Крюк Т. Роль митних органів у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів ЗЕД / Т. Крюк, А. Супрунова // Митна справа. – 2011. – № 4. – С. 37–41.
2. Богданов М. М. Організаційно-правові засади боротьби з контрабандою на сучасному етапі / М. М. Богданов // Митна справа. – 2011. – № 1. – С. 65–70.
3. Митний кодекс України : закон України від 13.03.2012 № 4495-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175.
4. Державні митні адміністрації країн світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://arc.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article;jsessionid=3830E1B8F6877C259765AB39C55FA3AD.a pp4:1?art_id=343462&cat_id=297299.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи : закон України від 04.07.2013 № 406-VII // Офіційний вісник України. – 2013. – № 60. – Ст. 2136.
6. Про Збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 2. – Ст. 11.
7. Про утворення територіальних органів Міністерства доходів і зборів : постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 № 229 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 28. – Ст. 951.
8. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : указ Президента України від 24.12.2012 № 726/2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 99. – Ст. 3998.
9. Про Міністерство доходів і зборів України : указ Президента України від 18.03.2013 № 141/2013 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 22. – Ст. 739.
10. Про Положення про Міністерство фінансів України : указ Президента України від 08.04.2011 № 446/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1254.

Надійшла до редколегії 10.12.2013

КОМЗЮК В. Т. ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НОРМАТИВНОГО ОПРЕДЕЛЕНИЯ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСА ТАМОЖЕННЫХ ОРГАНОВ

Определены пути совершенствования нормативного закрепления административно-правового статуса таможенных органов. Сделан вывод, что создание Министерства доходов и сборов Украины путем объединения двух государственных служб – таможенной и налоговой – внесло путаницу как в нормативное определение их правового статуса, в том числе административно-правового, так и в практическое осуществление ими своих задач и функций. Сформулированы предложения по уточнению ряда нормативно-правовых актов.

Ключевые слова: таможенный орган, правовой статус, нормативное определение, усовершенствования.

KOMZYUK V. T. THE WAYS OF IMPROVEMENT OF NORMATIVE DEFINITION OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF THE CUSTOMS AUTHORITIES

The article determines the ways of improvement of statutory of administrative and legal status of the customs authorities. It was highlighted, that the creation of Ministry of Revenue and Duties of Ukraine by unification of two civil services – customs and tax service – has made a confusion as to the normative definition of their status, including administrative and legal, and in the practical realization of their tasks and functions.

By analyzing titles of customs services in different countries it was concluded, that there is actually no revenue and duties authorities as a customs authorities worldwide, as the customs services is operating everywhere, except some African States (Republic of South Africa, Republic of Kenya), where revenue services is operating, that is introduction of "Revenue and Duties services" concept into legislation directly and completely contrary to international practice. Introduction to the titles and status of the customs authorities of different countries shows that it is separate systems of civil services, which typically have status of law enforcement agencies, or they operate in system of Ministry of Finance, that is also an established practice.

Suggestions for clarification of a number of legal acts were formulated, in which legal and administrative status of customs authorities is defined, that at least in the title of these authorities was mentioned about the realization of customs policy, named them by "revenue and duties authorities, which provide the formation and realization of state customs policy".

Furthermore, it is offered to cancel numerous of current legal acts of Ministry of Finance of Ukraine in area of customs, it has adopted, implementing their power, fixed in Customs Code before amendments, and which it has already lost, instead these powers retreated due to amendments of Customs Code to Ministry of Revenue and Duties, therefore, it had to adopt its own similar legal acts, implementing their power.

Keywords: *customs authorities, legal status, normative definition, improvement.*

УДК 343.1:65.012.8

О. В. МАНЖАЙ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри захисту інформації

факультету підготовки фахівців для підрозділів боротьби з кіберзлочинністю та торгівлею людьми Харківського національного університету внутрішніх справ;

А. П. КОСМИНЯ,

курсант факультету підготовки фахівців для підрозділів

боротьби з кіберзлочинністю та торгівлею людьми

Харківського національного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Проаналізовано нормативно-правову базу у сфері захисту державної таємниці в Китайській Народній Республіці. Розкрито поділ інформації за ступенем секретності та надано визначення інформації, яка відноситься до кожного ступеню. Наведено організаційну структуру захисту державних секретів. Досліджено особливості китайської системи охорони державної таємниці щодо захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах. Окремлено кримінальну відповідальність за злочини у сфері державної таємниці. На підставі проведеного аналізу запропоновано розробити методіку оцінки та порядок відшкодування шкоди, завданої розголошенням державної таємниці.

Ключові слова: *державна таємниця, Китайська Народна Республіка, організація охорони, кримінальна відповідальність, системний підхід, компаративний аналіз.*

Державна таємниця – один з невідмінних елементів суверенної держави. Будь-яка держава, яка проводить самостійну зовнішню і внутрішню політику, надає найбільш чутливій інформації особливого статусу. Така інформація перебуває під особливим захистом і має суворо обмежений доступ.

Питанням охорони державної таємниці в Україні займалися В. Авер'янов, А. Агапов, В. Артемов, О. Архіпов, О. Бандурка, А. Благодарний, Ю. Баулін, А. Гуз, Р. Корсун, О. Кохановська, В. Лопатін, В. Макаренко, Ю. Мірошник, А. Пашков, Є. Тищенко, В. Шкарупа, М. Шлапаченко та інші науковці.

Вивченню міжнародного досвіду регулювання сфери охорони державної таємниці присвячено праці таких учених, як С. Климчук, О. Шамсутдінов, О. Шамара та інших.

Проте проблеми охорони державної таємниці за межами країн СНД висвітлені в Україні недостатньо, а такий аспект, як світовий досвід неєвропейських та неангломовних країн щодо охорони державної таємниці розглядається лише поверхово. Крім того, здебільшого, порівнюючи законодавство зарубіжних країн у сфері охорони державної таємниці, науковці нерідко не розглядають саму охорону такої інформації як систему, що спричиняє деяку